

مواظب خلط مبحث‌ها باشیم! بحثی در مورد دغدغه‌های بی‌پایان بانک مرکزی در مورد صندوق‌های قرض‌الحسنه

پدیدآورنده (ها) : مهاجرانی، مصطفی

اقتصاد :: نشریه بانک و اقتصاد :: خرداد ۱۳۸۷ - شماره ۹۲

صفحات : از ۲۷ تا ۲۸

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/470555>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۲/۱۱/۰۹

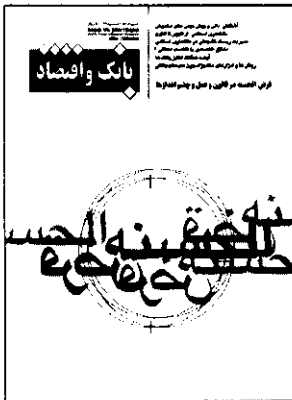
مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می‌باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می‌باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بررسی مزایا و آثار اجتماعی و اقتصادی اوراق قرض الحسنه
- اوراق قرض الحسنه
- تاریخ ری و شخصیت حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع)
- به خدا وام دهیم! بررسی ماهیت قرض الحسنه و آثار مادی و معنوی آن
- علم قاضی (۲)
- مبانی فقهی سند و سوگند و تعارض آنها با علم قاضی
- تقدم علم قاضی در مقام تعارض با سایر ادله اثبات دعوی با رویکردی بر مبانی فقهی و اخلاقی
- مقایسه نهاد سبگردانی در معاملات بورس سهام با عقد عاریه
- جایگاه علم قاضی در ادله اثبات الکترونیک در نظام دادرسی کیفری
- دشت تهران در دوران اسلامی
- رفتارشناسی قرض الحسنه
- رهن مستعار

عناوین مشابه

- دغدغه های بی پایان بانک مرکزی و صندوق های قرض الحسنه
- گونه شناسی صندوق های قرض الحسنه و توانمندی زنان: مدل سنتی اعتبارات خرد در ایران
- ساختار صندوق های قرض الحسنه در ایران و الگوی مبتنی بر اتحادیه های اعتباری
- صندوق های قرض الحسنه؛ ارزیابی کارکرد در بازار پول و اعتبار کشور
- اهمیت سپرده های قرض الحسنه جاری و مداخله قانونگذار در مورد چک بلامحل
- بحثی درباره نظارت بر فعالیت صندوق های قرض الحسنه: صندوق های قرض الحسنه «واقعی» کدامند؟
- گزارش کارشناسی درباره عملکرد صندوق قرض الحسنه حمایت از فرصت های شغلی
- اظهارنظر کارشناسی درباره: "لایحه اصلاح ماده ۱۴ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران" (نحوه نظارت بر صندوق های قرض الحسنه تک شعبه ای)
- ارزیابی عملکرد صنعت بانکداری با استفاده از روش تحلیل پوششی داده ها (DEA) (مورد مطالعه: شعب صندوق قرض الحسنه ولی عصر (عج) بابل)
- تبیین انحراف های سپرده های قرض الحسنه در نظام بانکی

ساختمان معروف یا تحویل خودروهای گران قیمت و نظایر آن؟ به نمایش گذاشتن خودرو مقابل ساختمان بانک، چیزی را به اعتبار و پرستیژ یک بانک اضافه نمی‌کند، یا اعلام هر ۵۰۰۰۰ ریال یا ۱۰۰۰۰۰۰ ریال در هر روز یک امتیاز، یعنی چه؟ این کار از عهده اشخاصی برمی‌آید که وجوه سرگردان و غیرقابل مصرفی را در اختیار دارند و آن را برای مدتی - و فقط به منظور به دست آوردن جایزه - به بانک می‌دهند. باید توجه داشت که با آمدن قانون عملیات بانکی بدون ربا، پس‌انداز با صفت "قرض الحسنه" تعریف شده است و کارهایی که بعضی از بانک‌ها درباره جایزه و شیوه تبلیغ در روزنامه‌ها و حتی در صداوسیما انجام می‌دهند، کاملاً در تضاد با قرض الحسنه است. در این جریان، هم بانک تبلیغ‌کننده و هم سپرده‌گذار به قصد دریافت جایزه - آن هم از این نوع - راهی غیر از قرض الحسنه را طی می‌کنند که کاملاً با فلسفه وجودی قرض الحسنه منافات دارد. اما صندوق‌های قرض الحسنه موجود در سطح کشور، راهی دیگر را می‌پیمایند و بدون تبلیغات و سروصدای ناموزون، به وظیفه و تکلیف خود عمل می‌کنند و به نظر می‌رسد که تقویت آنها به مصلحت جامعه است.

آن گذشت - خبر رسمی از سوی بانک قرض الحسنه یا بانک‌های قرض الحسنه به نظر نرسیده و معلوم نیست که این بانک‌ها تا چه اندازه موفق بوده‌اند؟ فرضاً غیر از منابع بانک‌ها، چه مقدار سپرده، مخصوصاً سپرده پس‌انداز افراد را جمع کرده‌اند؟ و آیا وام‌هایی هم داده‌اند یا نه؟

درباره جوایز حساب‌های پس‌انداز نیز نقدهای مختلف و به‌حقی صورت گرفته و افراط و زیاده‌روی بعضی از بانک‌های دولتی مورد ایراد واقع شده است. نکاتی هم در این باره قابل ذکر است:

نمی‌توان انکار کرد که کلیه سپرده‌گذاران حساب پس‌انداز بدون توجه به جایزه آن، وجوهی را که هیچ نفعی برای آنان ندارد و وجود تورم نیز ارزش آن را کاهش می‌دهد، در بانک‌ها سپرده‌گذاری می‌کنند. دادن جایزه به دارندگان حساب پس‌انداز، مجوز قانونی دارد و از نظر تاریخیچه بانکداری در ایران هم - که شرح آن گذشت - با به وجود آمدن صندوق پس‌انداز ملی، پایه آن گذاشته شده است. در نتیجه، این تصور بدون اشتباه نیست که با حذف جایزه، تغییری در میزان سپرده‌های پس‌انداز به وجود نمی‌آید. اما چه جایزه‌ای؟ دادن اسکناس به ارتفاع یک

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

مواظب خلط مبحث‌ها باشیم!

بحثی در مورد دغدغه‌های بی‌پایان بانک مرکزی در مورد صندوق‌های قرض الحسنه

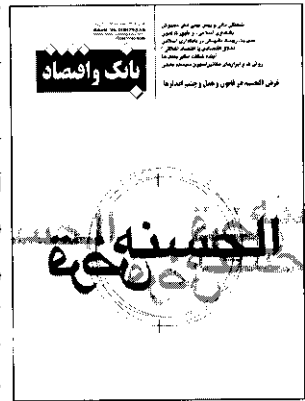
دکتر مصطفی مهاجرانی

برخوردار هستند، البته به علت حمایتی که از آنها شده، اکثراً مشکل‌ساز هم بوده‌اند، در حالی که در گوشه و کنار این کشور، صندوق‌های قرض الحسنه‌ای هم وجود دارند که بهترین وسیله برای رفع نیازهای مردم می‌باشند و هیچ ضرورتی ندارد که تحت حاکمیت و دخالت مقررات، قانون و آیین‌نامه‌های مصوب مراجع دولتی باشند، زیرا مردم خود آگاهند که چه می‌کنند. دغدغه‌های بانک مرکزی و دولت هم برای آنها بی‌فایده است، زیرا "عرض خود می‌برند و زحمت ما می‌دارند". صندوق‌های قرض الحسنه کوچک، از عناصر بازار غیرمتمشکل پولی هستند که از طریق تجهیز پس‌اندازهای

مصاحبه‌ای تحت‌عنوان "دغدغه‌های بی‌پایان بانک مرکزی در مورد صندوق‌های قرض الحسنه" در شماره اسفند ماه ۱۳۸۶ مجله بانک و اقتصاد درج شده بود که ضروری است در همان زمینه بحث مختصری داشته باشیم تا از خلط مبحث‌های احتمالی جلوگیری شود.

گرچه این مصاحبه بیشتر به بحث در مورد تاریخچه پول و بانک و سرمایه پرداخته، ولی نیم‌نگاهی هم به صندوق‌های قرض الحسنه دارد و به نظر می‌رسد که آنچه مورد نظر بوده و مورد انتقاد قرار گرفته است، صندوق‌های قرض الحسنه بسیار بزرگی است که از حمایت و پشتیبانی بعضی از دستگاه‌ها

بانک مرکزی باید به دنبال صندوق‌هایی باشد که چهارده هزار میلیارد تومان از منابع بازار متشکل پولی را به‌نیگما می‌برند و بیست‌وهشت هزار میلیارد تومان هم به دستگاه‌های دولتی بدهکارند.

کوچک و تخصیص آن به صورت وام بدون بهره یا کارمزد، به عنوان موسسه اعتباری خرد عمل می‌کنند.

برای آشنایی بیشتر لازم است که به سابقه این صندوق‌ها توجه شود و سپس در مورد آنها قضاوت به عمل آید و ببینیم که آیا بانک مرکزی باید برای این دسته از صندوق‌های قرض‌الحسنه دغدغه داشته باشد یا برای آنهایی که به قول رییس‌داسرای اقتصادی قوه قضاییه، چهارده هزار میلیارد تومان پول از بازار متشکل پولی را به نیما می‌برند و بازرسی کل کشور، سازمان حسابرسی و وزارت اطلاعات هم در مورد آنها کاری انجام نمی‌دهند و یا از آن مهمتر، بیست‌وهشت هزار میلیارد تومان هم به دستگاه‌های دولتی بدهکارند و از بازپرداخت آنها خبری نیست؟

حال برای آگاهی بیشتر، به بررسی وضعیت صندوق‌های قرض‌الحسنه می‌پردازیم.

اولین صندوق قرض‌الحسنه در سال ۱۳۴۸ در یکی از مساجد تهران با سرمایه اولیه ۱۴۰۰۰۰ ریال به وجود آمد. این سرمایه مردم خیر، در صندوقی که در مسجد نصب شده بود، به عنوان صدقات جمع‌آوری شده بود. البته هدف این صندوق پرداخت کمک بلاعوض بود، اما به‌دلیل تصمیم گرفته شد که کمک‌ها و صدقات جمع‌آوری شده به عنوان سرمایه جهت پرداخت وام‌های بدون بهره و قرض‌الحسنه به کار گرفته شوند.

دومین صندوق، در چهارچوب یک نهاد مالی تاسیس شد و به احیای سنت قرض‌الحسنه مبادرت ورزید. این صندوق به نام "صندوق جاوید" در بازار تشکیل شد و به فعالیت‌های مشابه پرداخت.

در اواخر سال ۱۳۵۲ سومین صندوق قرض‌الحسنه تهران به نام "صندوق امور خیریه" با سرمایه اولیه یک میلیون و دویست هزار ریال به منظور اعطای قرض‌الحسنه تاسیس شد و حداکثر تا مبلغ پنجاه هزار ریال وام پرداخت می‌نمود.

قبل از پیروزی انقلاب، تعداد صندوق‌ها به دویست صندوق رسید و بعد از پیروزی انقلاب تا سال ۱۳۶۵ تعداد آنها به بیش از ۲۵۰۰ صندوق افزایش یافت. سپس تعداد صندوق‌های قرض‌الحسنه رسمی و غیررسمی به ۵۵۰۰ صندوق رسید. آمارهای نیروی انتظامی حکایت از آن دارد که در سال ۱۳۷۹ تعداد صندوق‌ها به شش هزار واحد رسیده بود.

در سال ۱۳۶۳ دولت از طریق وزارت کشور و بانک مرکزی شروع به دخالت در امور صندوق‌ها نمود و دولت تحت عنوان نظارت بر آنها، وارد معرکه‌ای شد که خود مسبب اصلی آن بود.

در دهه ۱۳۷۰ فشارهای عمومی بر صندوق‌ها کاهش یافت و در عین حال، رونق بورس اوراق بهادار در تهران و سودآوری

سرمایه‌گذاری در بخش سفته‌بازی، ارز و طلا، موجب تغییر جهت سرمایه‌گذاران در صندوق‌های قرض‌الحسنه به سوی فعالیت‌های یادشده گردید.

بررسی‌های انجام‌شده در مورد فعالیت صندوق‌های قرض‌الحسنه مزبور نشان می‌دهد که صندوق‌های قرض‌الحسنه در زمینه‌های زیر به متقاضیان واجد شرایط وام می‌پردازند: وام ازدواج، تعمیر مسکن، رهن و اجاره، معالجه بیماری، سرمایه‌کسب، وام تحصیلی، کشاورزی، دامپروری و مرغداری، توسعه صنایع کوچک، خرید وسایل ضروری منزل و وام به آسیب‌دیدگان حوادث طبیعی.

به‌طور کلی، آن‌گروه از صندوق‌های قرض‌الحسنه که با جمع‌آوری وجوه سپرده‌های مردم خیر و نیکوکار و اختصاص آنها به نیازمندان و محرومان بدون بهره و معمولاً با کارمزد دو درصد اقدام می‌نمایند و سود حاصل از فعالیت خود را بین سپرده‌گذاران توزیع نمی‌کنند، بلکه آن را صرف توسعه کمی و کیفی خدمات صندوق می‌نمایند، می‌توانند در زمره سازمان‌های غیردولتی در زمینه خدمات عمومی محسوب شوند.

برای توسعه خدمات این‌گروه از صندوق‌های قرض‌الحسنه، توجه به نکات زیر ضروری است:

- صندوق‌های قرض‌الحسنه باید به عنوان یکی از موسسات مالی خرد، در خدمت رفع نیازهای مالی کوچک و غالباً اضطراری مردم، به خصوص اقشار کم‌درآمد باشند، درحالی که بازار متشکل پولی به دنبال سودآوری هرچه بیشتر است و عملکرد آنها همیشه همراه با گرفتاری‌های زیاد برای کشور می‌باشد.

- صندوق‌های قرض‌الحسنه باید تحت‌تاثیر انگیزه‌های معنوی و در خدمت مردم باشند و با هدف اجتماعی، مذهبی و خدمت به مردم به فعالیت بپردازند. درواقع، حاکمیت مطلق دولت و بانک مرکزی بر این صندوق‌هاست که تشکل‌های مردمی بسیار موثر و مفید را دچار بحران می‌کند و آنها ملعبه دست حاکمان می‌شوند و مردم از این نعمت بزرگ تحت‌عنوان بازار غیرمتشکل پولی محروم می‌مانند.

حال باید دید که دغدغه‌های بی‌پایان بانک مرکزی برای بزرگ‌ها می‌باشد یا برای صندوق‌های کوچک که بدون تحمیلی بر خزانه دولت، می‌توانند امور ضروری خود را سریعاً سروسامان بدهند؟ باید مواظب باشیم که دچار خلط مبحث نشویم و به بیراهه نیفتیم.

مأخذ: گامی در جهت شناخت تشکل‌های داوطلب سنتی ایران / انتشارات موسسه همیاران غذا / صفحه ۸۱.

اگرچه صندوق‌های قرض‌الحسنه بسیار بزرگی در این کشور وجود دارند که به علت حمایت‌های خاص مشکل‌ساز بوده‌اند، اما در گوشه و کنار این کشور صندوق‌های قرض‌الحسنه‌ای هم وجود دارند که بهترین وسیله برای رفع نیازهای مردم می‌باشند.